

2013

Onderzoeksverslag “Ontwikkelen evaluatiemethode Gezond en Fris”

Bron: GGD IJsselland

gemeente
Olst-Wijhe

Bron: Gemeente Olst-Wijhe

GGD

IJsselland

Bron: GGD IJsselland

Leandra Schaapman
GGD IJsselland
Juni 2013

Inleiding

De methode Gezond en Fris wordt sinds september 2011 gebruikt op basisscholen in de regio IJsselland. Deze methode is gericht op de bewustwording en gedragsverandering op het gebied van hygiëne en ventilatie. De methode is ontwikkeld door GGD IJsselland en is uniek in Nederland. Alle scholen in de regio worden één keer per 4 jaar bezocht door een GGD medewerker. Tijdens zo'n bezoek vindt een gesprek plaats met de directeur, gevolgd door een korte inspectieronde door de school en korte gesprekken met de leerkrachten. Op basis van deze inspectie wordt een presentatie voor de directeur en/of de leerkrachten opgesteld en gehouden. Gelet op het belang van hygiëne en ventilatie in basisscholen voor de gezondheid van kinderen wilden de gemeente Olst-Wijhe en de GGD de effectiviteit van Gezond en Fris in kaart brengen. Er was echter geen evaluatiemethode voor Gezond en Fris beschikbaar. Vandaar dat er een onderzoek is opgezet om een evaluatiemethode te ontwikkelen die gebruikt kan worden om het effect, de bruikbaarheid en het proces van de methode Gezond en Fris op basisscholen te evalueren. Door middel van een pilot in de gemeente Olst-Wijhe is de evaluatiemethode toegepast op basisscholen en is er gekeken of de evaluatiemethode bruikbaar is. Het doel van deze evaluatiemethode kan opgesplitst worden in 1) de bepaling van het effect van de methode en 2) de evaluatie van het proces.

Effectevaluatie

De evaluatiemethode is gericht op de directeur en leerkrachten van basisscholen. Hierbij moet de evaluatiemethode antwoord kunnen geven op de volgende vragen:

- Wordt er gebruik gemaakt van materialen in de informatiemap van Gezond en Fris door leerkrachten/directeur?
- Is er een verandering in de bewustwording van leerkrachten m.b.t. het belang van goede hygiëne en ventilatie in relatie tot de gezondheid van de leerlingen?
- Wat is het effect van de voorlichting op het gedrag van leerkrachten m.b.t. de hygiëne en ventilatie?

Daarnaast brengt de evaluatiemethode in beeld wat de verschillen in effectiviteit zijn van een terugkoppeling van de resultaten door middel van een presentatie aan het gehele team of een terugkoppeling middels een gesprek met alleen de directeur/leerkracht.

Procesevaluatie

De evaluatiemethode moet antwoord kunnen geven op de volgende vragen:

- Wat zijn de gebruikerservaringen van leerkrachten en de directeur met de methode Gezond en Fris?
- Wat is de tijdsinvestering van leerkrachten en de directeur die nodig is voor het gebruik van de methode Gezond en Fris?
- Wat vinden de leerkrachten en de directeur van de bruikbaarheid van de materialen van de methode Gezond en Fris?

Methode

Literatuuronderzoek

Bij het literatuuronderzoek is er gekeken naar het doen van evaluatieonderzoek (effect en proces) en de randvoorwaarden die hiervoor noodzakelijk zijn. De bevindingen uit de literatuur zijn gebruikt bij het ontwikkelen van de evaluatiemethode.

Het evaluatieonderzoek

Het onderzoek heeft plaatsgevonden onder 13 basisscholen in de gemeente Olst-Wijhe. De scholen zijn door middel van een e-mail benaderd. De eerste e-mail aan het begin van het onderzoek was een informatieve e-mail over het evaluatieonderzoek. Deze e-mail is via de gemeente Olst-Wijhe mede namens de GGD IJsselland verstuurd. In deze e-mail is uitgelegd wat

de bedoeling is van het onderzoek en het belang van dit onderzoek voor de school. Vervolgens is een aantal weken daarna een e-mail verstuurd met daarbij gevoegd een vragenlijst. In deze e-mail is aan de scholen gevraagd om de vragenlijst ingevuld door zowel de directeur als de leerkrachten retour te sturen. Er is een herhalingsmail verstuurd om de respons te verhogen. Uiteindelijk zijn de scholen die niet gereageerd hadden ook nog telefonisch benaderd. De vragenlijst die de scholen hebben ontvangen is gedeeltelijk gebaseerd op de vragenlijst van de ééndagsmethode (Nijkamp, 2008) en gedeeltelijk zelf ontwikkeld. De vragenlijst is gericht op het meten van de subjectieve verandering in bewustwording en gedrag van leerkrachten/directeuren en het gebruik van de materialen die horen bij de methode Gezond en Fris. Er is gekozen voor het meten van de subjectieve verandering in gedrag en bewustwording, omdat er in de nulmeting die op dit moment gebruikt wordt geen vragen zijn opgenomen die gericht zijn op de bewustwording en het gedrag van de leerkrachten op dat moment. Hierdoor is het effect op deze gebieden op dit moment niet te meten. De ingevulde vragenlijsten zijn geanalyseerd door middel van Excel.

Resultaten

Vragenlijst

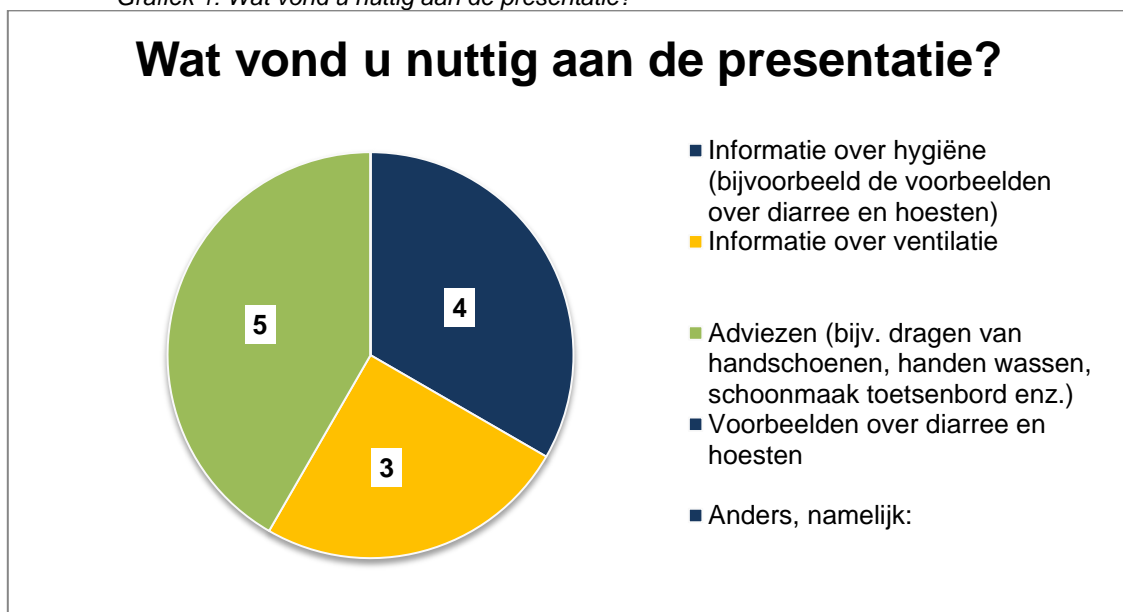
Respons

In totaal hebben we 9 ingevulde vragenlijsten retour gekregen van 8 verschillende basisscholen. Zeven van de vragenlijsten zijn ingevuld door de (adjunct) directeur, één door een leerkracht en één door een intern begeleider.

Presentatie

Acht van de negen respondenten was aanwezig bij de presentatie die gegeven werd als onderdeel van Gezond en Fris. Op de school van de respondent die aangaf niet aanwezig te zijn geweest bij de presentatie werd geen presentatie gehouden. Zes van de respondenten die aanwezig waren bij de presentatie vond de presentatie nuttig. Vervolgens hebben we ook de vraag gesteld wat ze dan nuttig vonden aan de presentatie. Hierbij werden drie antwoordopties vaak gekozen: 'informatie over hygiëne', 'adviezen' en 'informatie over ventilatie'. Zie grafiek 1 hieronder.

Grafiek 1: Wat vond u nuttig aan de presentatie?

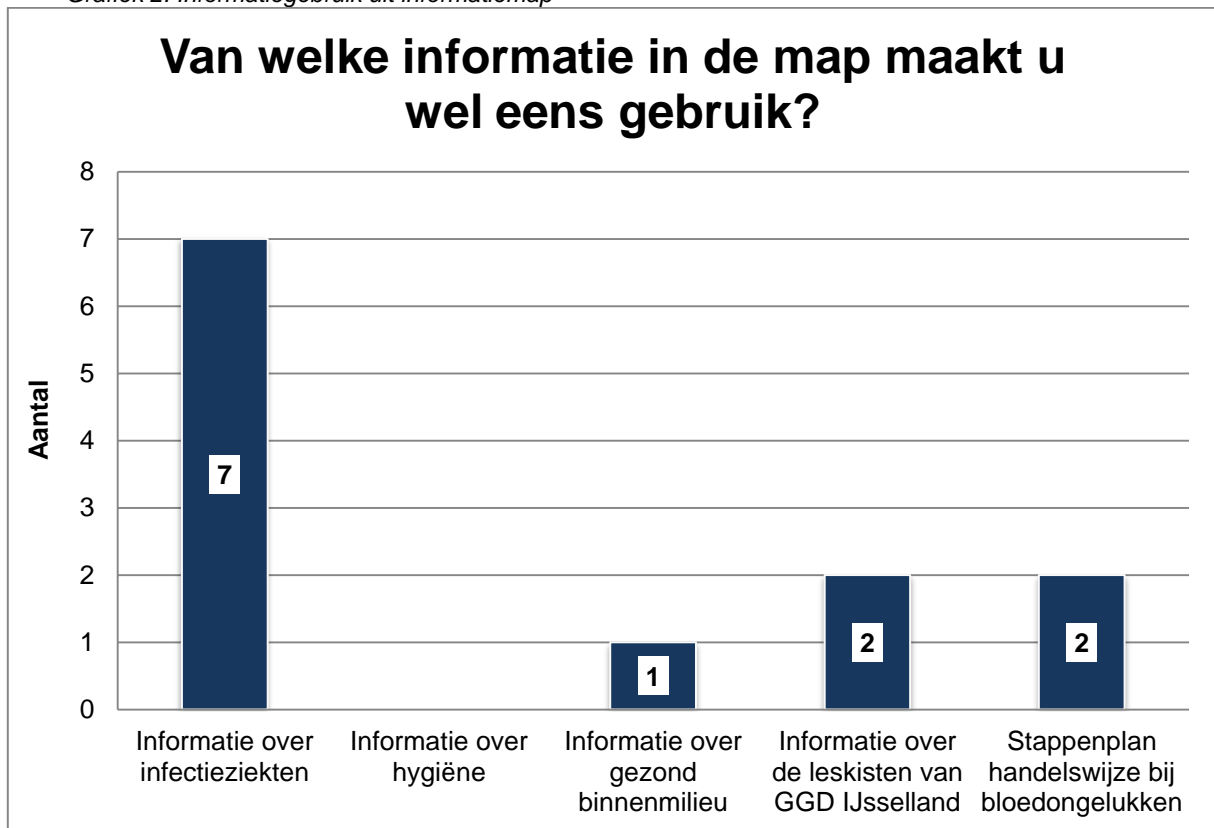
Er was slechts één respondent die aangaf dat de presentatie niet nuttig was. Hierbij werd de volgende verklaring gegeven: 'Er was weinig nieuws te melden, ik vond het een herhaling van zetten. Alle leerkrachten zijn BHV-gecertificeerd bijvoorbeeld dus weten echt wel een en ander. Ook de ARBO is hier goed op de rit. De presentatie had geen toegevoegde waarde.'

Materiaalgebruik

Tijdens het bezoek van Gezond en Fris wordt de school een map aangeboden met daarin informatie en materialen die gebruikt kunnen worden. In de vragenlijst zijn een aantal vragen over deze materialen opgenomen.

Alle respondenten zijn bekend met de informatiemap die ze gekregen hebben tijdens het bezoek van Gezond en Fris. Zes respondenten geven aan de map soms te gebruiken en drie respondenten gebruiken de map niet. De map wordt het meeste gebruikt om informatie over infectieziekten op te zoeken. Daarnaast wordt de map soms gebruikt voor informatie over gezond binnenmilieu, informatie over de leskisten van de GGD IJsselland of voor het stappenplan handelswijze bij bloedongelukken (zie grafiek 2).

Grafiek 2: Informatiegebruik uit informatiemap

In de informatiemap zitten ook pictogrammen over handen wassen en plasstickers. Er is één respondent die aangaf geen pictogrammen over handen wassen te gebruiken voor het bezoek van Gezond en Fris en wel na het bezoek. Voor de rest gaven alle respondenten aan dat het bezoek van Gezond en Fris geen invloed heeft gehad op het gebruik van de pictogrammen over handen wassen en de plasstickers. Of ze gebruikten de middelen al voor het bezoek en doen dat nog steeds. Of ze gebruikten de middelen niet en doen dat nog steeds niet.

Bewustwording

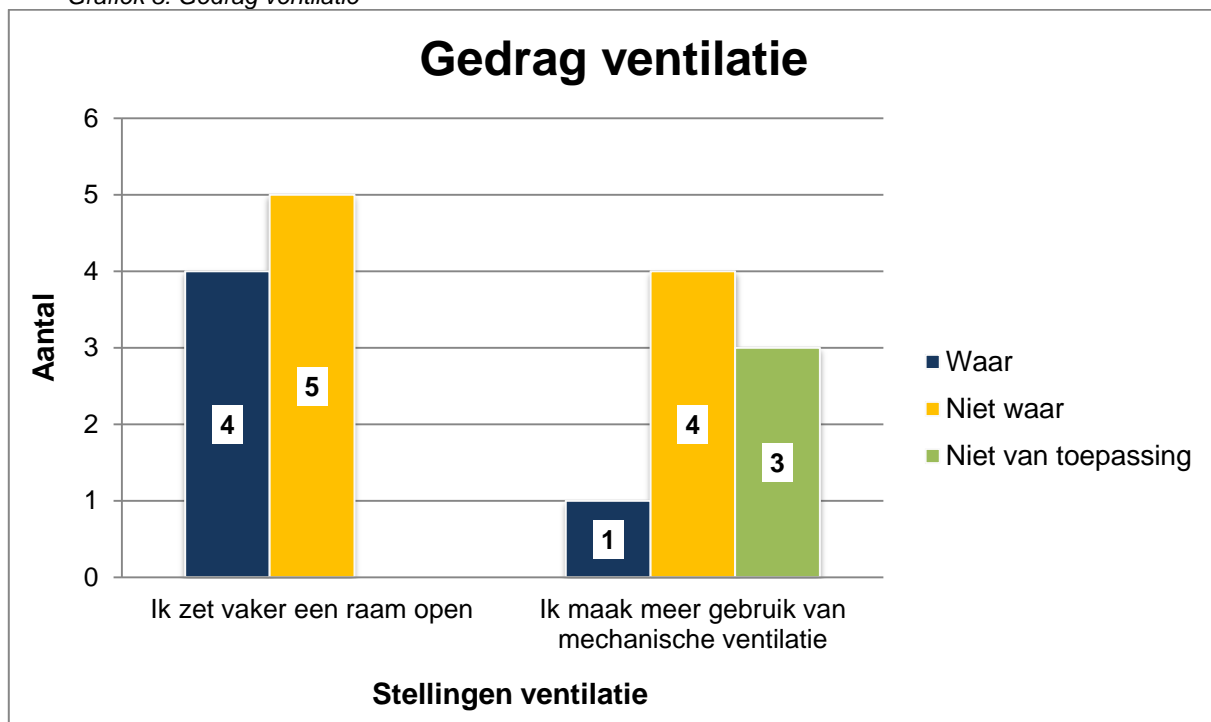
Om de bewustwording te meten ten aanzien van ventilatie en hygiëne zijn een aantal stellingen in de vragenlijst opgenomen. De eerste stelling was: 'ik ben me meer bewust van het belang van ventileren en luchten'. Vier respondenten zijn het helemaal eens met deze stelling, vier geven aan dat hun bewustwording gelijk is gebleven en één respondent is het oneens met de stelling. De tweede stelling was: 'ik heb meer kennis over ventileren en luchten in school'. Hierop gaf één respondent aan het hier helemaal mee eens te zijn, drie zijn het eens met de stelling, vier respondenten geven aan dat hun kennis gelijk is gebleven en één respondent is het oneens met de stelling. Naast deze twee stellingen over ventilatie stonden er ook nog twee stellingen in de vragenlijst over hygiëne. De eerste stelling over hygiëne was: 'ik ben me meer bewust van het belang van hygiëne op school'. Hierop geeft één respondent aan het helemaal eens te zijn met de stelling, drie geven aan het eens te zijn, vier respondenten geven aan dat hun bewustzijn ten

aanzien van hygiëne gelijk is gebleven en één respondent is het oneens met de stelling. De laatste stelling over bewustwording ten aanzien van hygiëne is als volgt: 'ik heb meer kennis over hygiëne'. Hierop geeft het grootste aantal respondenten (5) als antwoord 'gelijk gebleven'. Zij vinden dus dat ze niet meer kennis hebben over hygiëne na het bezoek van Gezond en Fris ten opzichte van voor het bezoek. Verder is één respondent het eens met de stelling en twee zijn het oneens.

Gedrag

Ook voor de meting van gedragsverandering ten aanzien van ventilatie en hygiëne hebben we een aantal stellingen opgenomen in de vragenlijst. De eerste stelling is een algemene stelling: 'mijn gedrag ten aanzien van ventilatie is veranderd'. De antwoorden op deze stelling zijn heel erg verdeeld. Twee respondenten geven aan het helemaal eens te zijn met de stelling, drie zijn het eens, twee geven als antwoord 'gelijk gebleven' en twee respondenten zijn het oneens met de stelling. Naast de algemene stelling over gedragsverandering hebben we ook een aantal specifieke stellingen over bepaalde gedragsveranderingen opgenomen. De eerste stelling luidt: 'ik zet vaker een raam open'. Vier respondenten geven als antwoord 'waar' en vijf respondenten 'niet waar'. De andere stelling was: 'ik maak meer gebruik van mechanische ventilatie'. Hierop gaf slechts één respondent als antwoord 'waar' en vier respondenten geven 'niet waar' als antwoord. De overige drie respondenten gaven 'niet van toepassing' als antwoord (zie grafiek 3).

Grafiek 3: Gedrag ventilatie

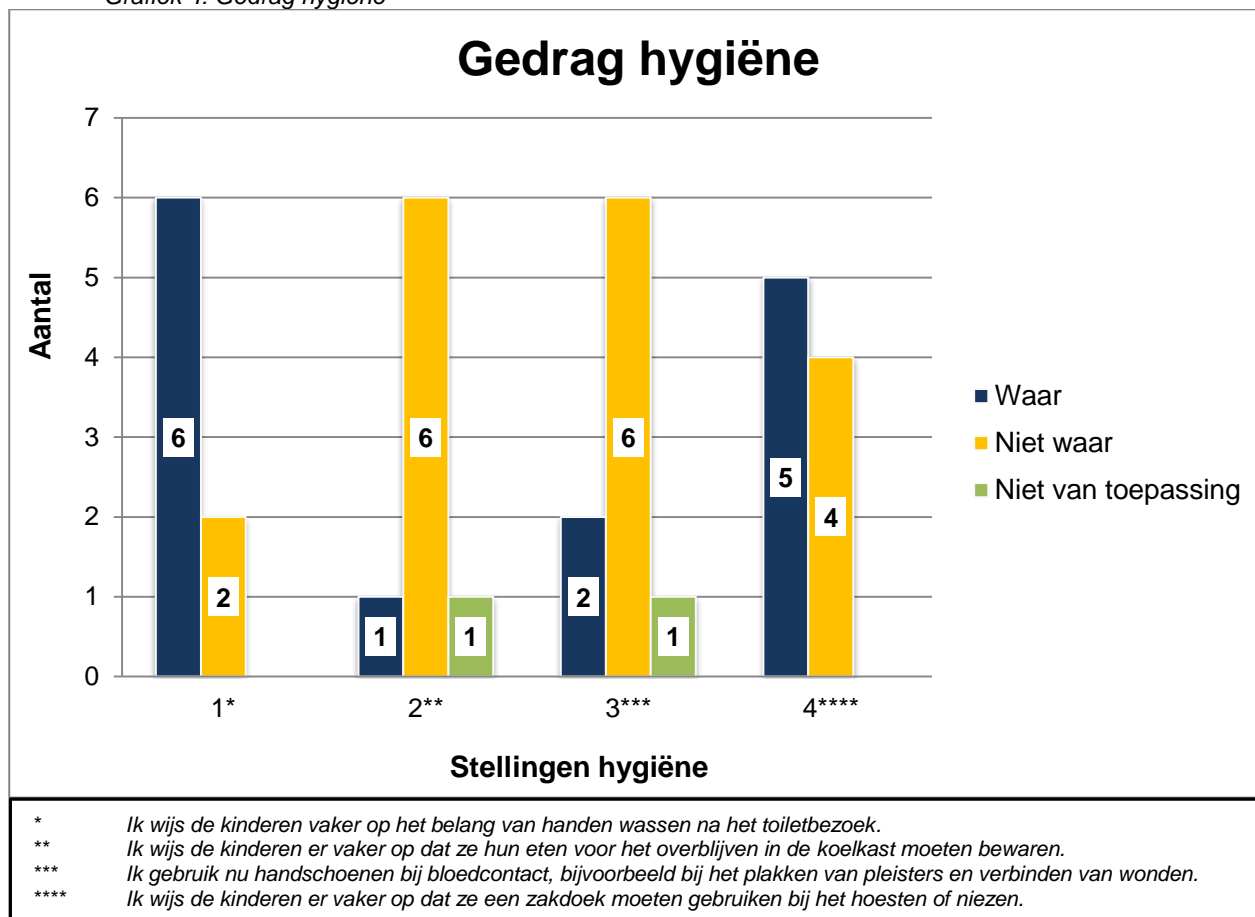
Tenslotte hebben we nog een open vraag opgenomen waarbij respondenten konden aangeven of hun gedrag ten opzichte van ventilatie op een andere manier was veranderd. Hierop kwamen drie reacties: 'de filters in het ventilatiesysteem zijn vervangen', 'de roosters staan standaard open' en 'ik spreek leerkrachten aan op frisse lokalen'.

De bovenstaande stellingen gingen over gedragsverandering ten aanzien van ventilatie. We hebben de respondenten ook stellingen voorgelegd over gedragsverandering ten aanzien van hygiëne. Ook hierbij zijn we eerst begonnen met de algemene stelling: 'mijn gedrag ten aanzien van hygiëne is veranderd'. Hierop gaf slechts één respondent aan het eens te zijn met de stelling, vijf respondenten gaven aan dat hun gedrag gelijk is gebleven en twee respondenten waren het oneens met de stelling.

Daarnaast hebben we de respondenten nog vier specifiekere stellingen over gedragsverandering ten aanzien van hygiëne voorgelegd. In grafiek 4 is te zien wat de antwoorden op deze stellingen zijn. De stelling 'ik wijs de kinderen vaker op het belang van handen wassen na het toiletbezoek'

scoort goed. Zes respondenten geven als antwoord 'waar' en slechts twee respondenten zeggen 'niet waar'. Bij de stellingen 'ik wijs de kinderen er vaker op dat ze hun eten voor het overblijven in de koelkast moeten bewaren' en 'ik gebruik nu handschoenen bij bloedcontact, bijvoorbeeld bij het plakken van pleisters en verbinden van wonden' geven zes respondenten als antwoord 'niet waar'. De antwoorden op de laatste stelling zijn verdeeld. Vijf respondenten geven als antwoord 'waar' en vier 'niet waar'. Ook bij het onderwerp hygiëne sluiten we in de vragenlijst af met een open vraag waarin de respondenten kunnen aangeven of hun gedrag ten aanzien van hygiëne op een andere manier is veranderd. Eén respondent heeft deze vraag ingevuld: 'handzeep in toiletten voor leerlingen'.

Grafiek 4: Gedrag hygiëne

Tips

Tenslotte hebben we nog een open vraag gesteld met daarin de vraag of de respondenten nog aanbevelingen en tips hadden. Eén respondent gaf de volgende tip: 'Zorg dat het niet bij een presentatie blijft, maar stel mensen/middelen beschikbaar om de verbeterpunten aan te pakken.'

Conclusies en aanbevelingen

Ervaringen Gezond en Fris

De respondenten zijn positief over de presentatie Gezond en Fris die gehouden wordt. Met name de informatie over hygiëne en de adviezen worden als nuttig ervaren. Zes van de negen respondenten maakt daarnaast weleens gebruik van de informatiemap. Met name om informatie over infectieziekten op te zoeken. Het gebruik van plasmstickers en de pictogrammen over handen wassen is minimaal.

Bewustwording en gedrag

Het doel van dit onderzoek was het ontwikkelen van een evaluatiemethode om het effect van de methode Gezond en Fris te bepalen en het proces te evalueren. Helaas kunnen niet alle onderzoeksvragen (goed) beantwoord worden. Zo is de respons op de vragenlijsten niet hoog. Er zijn negen vragenlijsten ingevuld waarvan zeven vragenlijsten door directeuren. Er zijn echter twee vragen over het effect die specifiek gericht zijn op de verandering in bewustwording en gedrag bij leerkrachten. Deze vragen kunnen dus onvoldoende beantwoord worden. Wel kunnen we iets zeggen over de verandering in bewustwording en gedrag bij de respondenten in het algemeen, hoofdzakelijk directeuren. Ongeveer de helft van de respondenten geeft een positieve verandering aan in hun kennis en bewustwording wat betreft ventilatie. De andere helft geeft aan dat er geen verandering is opgetreden na het bezoek van Gezond en Fris in hun kennis en bewustwording ten aanzien van ventilatie ten opzichte van voor het bezoek.

Gekeken naar de verandering in kennis en bewustwording wat hygiëne betreft geeft ongeveer de helft van de respondenten aan dat de bewustwording ten aanzien van hygiëne vergroot is. Meer dan de helft geeft een positieve verandering aan in kennis ten aanzien van hygiëne.

De verandering in gedrag ten aanzien van ventilatie is niet groot. De helft van de respondenten zet vaker een raam open maar er wordt door slechts 1 respondent vaker gebruik gemaakt van mechanische ventilatie. Gekeken naar de gedragsverandering ten aanzien van hygiëne kan er gezegd worden dat de kinderen vaker worden gewezen op het belang van handen wassen na het toiletbezoek en dat ze een zakdoek moeten gebruiken bij het hoesten of niezen. Er is geen verandering in gedrag opgetreden wat betreft het gebruik van handschoenen bij bloedcontact en kinderen erop wijzen hun eten voor het overblijven in de koelkast te bewaren.

Bij al deze veranderingen moet wel aangegeven worden dat alle veranderingen die zijn gemeten in deze vragenlijst subjectief zijn. Het is namelijk naar eigen inzicht ingevuld door de respondent. Om het daadwerkelijke effect van de methode te bepalen zou er gebruik gemaakt moeten worden van een nul- en een nameting (Swanborn, 1999). Deze metingen kunnen dan met elkaar vergeleken worden en zo kan bepaald worden of er een verandering is opgetreden. Bovendien zouden dan niet alleen scholen die deelgenomen hebben aan Gezond en Fris benaderd moeten worden om de vragenlijst in te vullen, maar ook scholen die niet hebben deelgenomen. Deze scholen zouden dan als controlegroep kunnen dienen. Dit is noodzakelijk om een eventueel gevonden effect ook daadwerkelijk aan de methode Gezond en Fris toe te schrijven (Swanborn, 1999).

Procesevaluatie

De vragen met betrekking tot de procesevaluatie kunnen niet beantwoord worden aangezien de focusgroep niet heeft plaatsgevonden. Dit in verband met een te lage respons. Er kan dus geen uitspraak gedaan worden over de tijdsinvestering voor de school die nodig is voor het gebruik van Gezond en Fris en over de gebruikerservaringen.

Adviezen evaluatie

Naar aanleiding van de evaluatie zijn er een aantal adviezen om de evaluatie te verbeteren. Gedurende dit onderzoek zijn scholen benaderd in de gemeente Olst-Wijhe. Deze scholen hebben een jaar geleden een bezoek gehad van de GGD. Uit reacties van scholen blijkt dat dit bezoek vaak ver weg is gezakt. Hierdoor is het invullen van de vragenlijst moeilijk en de betrouwbaarheid van de antwoorden is daardoor minder groot. Het advies is dan ook om korter na het bezoek te evalueren, zo'n 3 à 5 maanden na het bezoek. Daarnaast hebben we nu een evaluatieonderzoek gedaan in de periode april t/m juni. Uit reacties van scholen blijkt dat deze periode van het jaar voor scholen erg druk is. Hierdoor heeft het evalueren van een project van GGD IJsselland geen prioriteit. Voor scholen is het dus een belasting om ze in deze tijd te benaderen voor deelname aan een onderzoek. Evaluatie kan dan ook beter plaatsvinden in het eerste halfjaar van het schooljaar. Een ander aandachtspunt is het bereiken van de leerkrachten. Uit de respons op de vragenlijst blijkt dat de lijst met name is ingevuld door directeuren en niet door leerkrachten. Om de onderzoeksvragen te beantwoorden is ook een reactie van leerkrachten nodig. Dit kan uiteraard te maken hebben met het vorige punt, de periode van het jaar. Vanwege de grote drukte op scholen zullen directeuren hun leerkrachten vaak niet extra willen belasten als het niet echt noodzakelijk is. Maar het kan ook zijn dat leerkrachten op een andere manier benaderd moeten worden. Bijvoorbeeld door het persoonlijk afnemen van een vragenlijst/interview.

Tenslotte was de belangstelling voor een focusgroep niet groot. Hierdoor heeft er geen procesevaluatie plaatsgevonden. Om toch een goede procesevaluatie te doen zou de vragenlijst die gebruikt is in dit onderzoek uitgebreid kunnen worden met een aantal vragen die betrekking hebben op het proces. Zoals vragen over de tijdsinvestering en de gebruikerservaringen. Ook een persoonlijk interview zou een mogelijkheid kunnen zijn. Op die manier komt de GGD naar de school toe en dit kost de school minder tijd en is makkelijker.

Advies Gezond en Fris

Uit de evaluatie blijkt dat de presentatie Gezond en Fris als nuttig wordt ervaren. Een belangrijk advies is dan ook om hier mee door te gaan. Daarnaast is het handig om standaard een evaluatie mee te nemen bij Gezond en Fris. Bijvoorbeeld door twee maanden na het bezoek van Gezond en Fris de vragenlijst die gebruikt is bij dit onderzoek op te sturen. Aangezien de methode nog in de kinderschoenen staat, is het belangrijk om te evalueren om op die manier de methode te verbeteren.

Tenslotte het advies om er voor te zorgen dat Gezond en Fris een unieke methode is. Zorg ervoor dat er zo min mogelijk overlap is met andere bezoeken of onderzoeken op scholen. Op die manier komt de methode het beste tot zijn recht en ook voor scholen is de methode dan van toegevoegde waarde.

Vervolgstappen

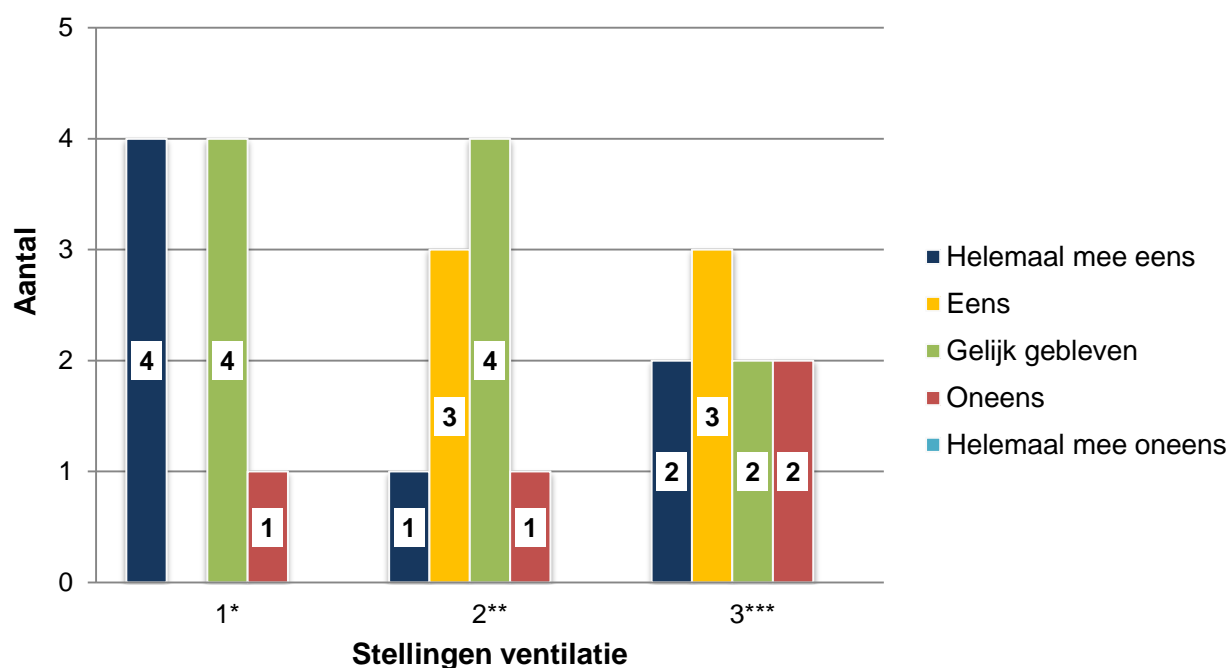
Een belangrijke aanbeveling naar aanleiding van dit onderzoek is het doen van verder onderzoek naar het effect van de methode Gezond en Fris. Dit onderzoek heeft op te kleine schaal plaatsgevonden om een duidelijke conclusie te kunnen trekken. Het onderzoek zou dan ook nogmaals plaats kunnen vinden in september en oktober van dit jaar. Alle scholen die in het schooljaar 2012/2013 bezocht zijn kunnen in september of oktober benaderd worden om een vragenlijst in te vullen. Op die manier worden er veel meer scholen bereikt en de periode van het jaar is gunstiger om de scholen te bereiken. Een belangrijke aanbeveling is dan wel om de vragenlijst digitaal te maken. Op die manier is het invullen makkelijker en worden de resultaten in één keer verzameld.

Referenties

Nijkamp, M.M., 2008, *Verbetering Ventilatie Basisscholen: Evaluatie effect middellange termijn*. Tilburg: Bureau Gezondheid, Milieu & Veiligheid GGD en Brabant/Zeealand

Swanborn, P.G., 1999, *Evalueren: het ontwerpen, begeleiden en evalueren van interventies: een methodische basis voor evaluatie-onderzoek*. Amsterdam, Uitgeverij Boom

Bewustwording en gedrag ventilatie

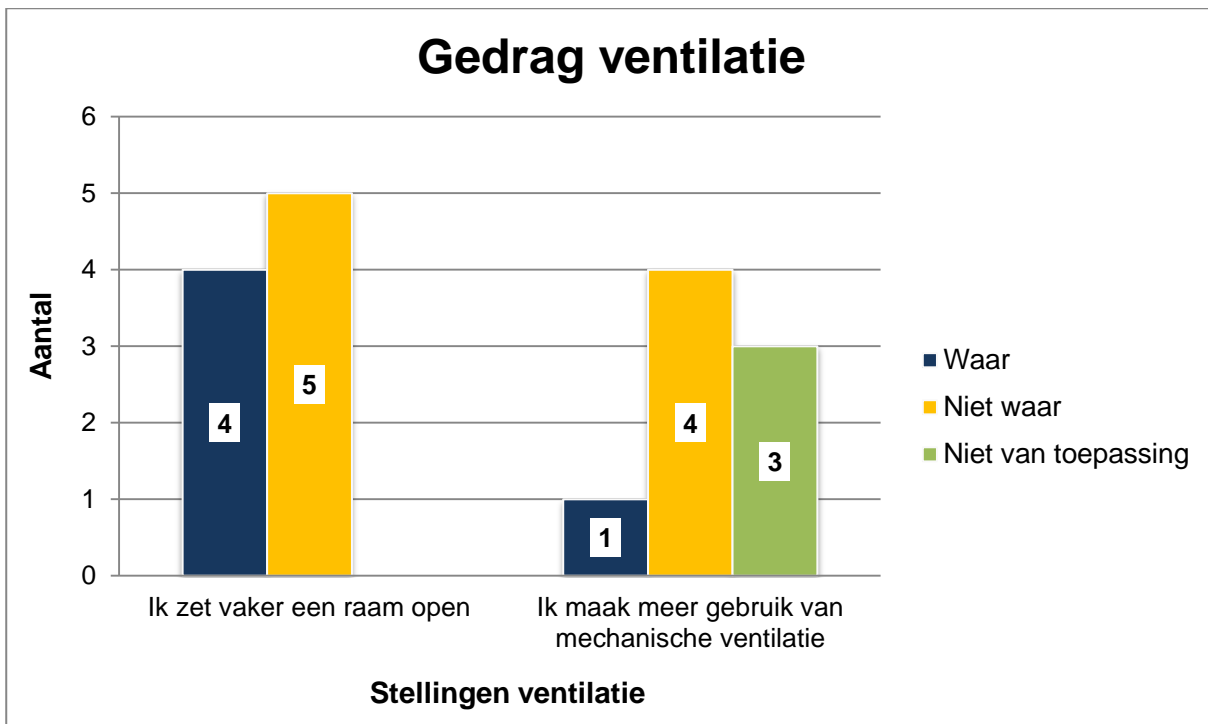

* Ik ben me meer bewust van het belang van ventileren en luchten

** Ik heb meer kennis over ventileren en luchten in school

*** Mijn gedrag ten aanzien van ventilatie is veranderd

	Helemaal mee eens	Eens	Gelijk gebleven	Oneens	Helemaal mee oneens
Ik ben me meer bewust van het belang van ventileren en luchten	4	-	4	1	-
Ik heb meer kennis over ventileren en luchten in school	1	3	4	1	-
Mijn gedrag ten aanzien van ventilatie is veranderd	2	3	2	2	-

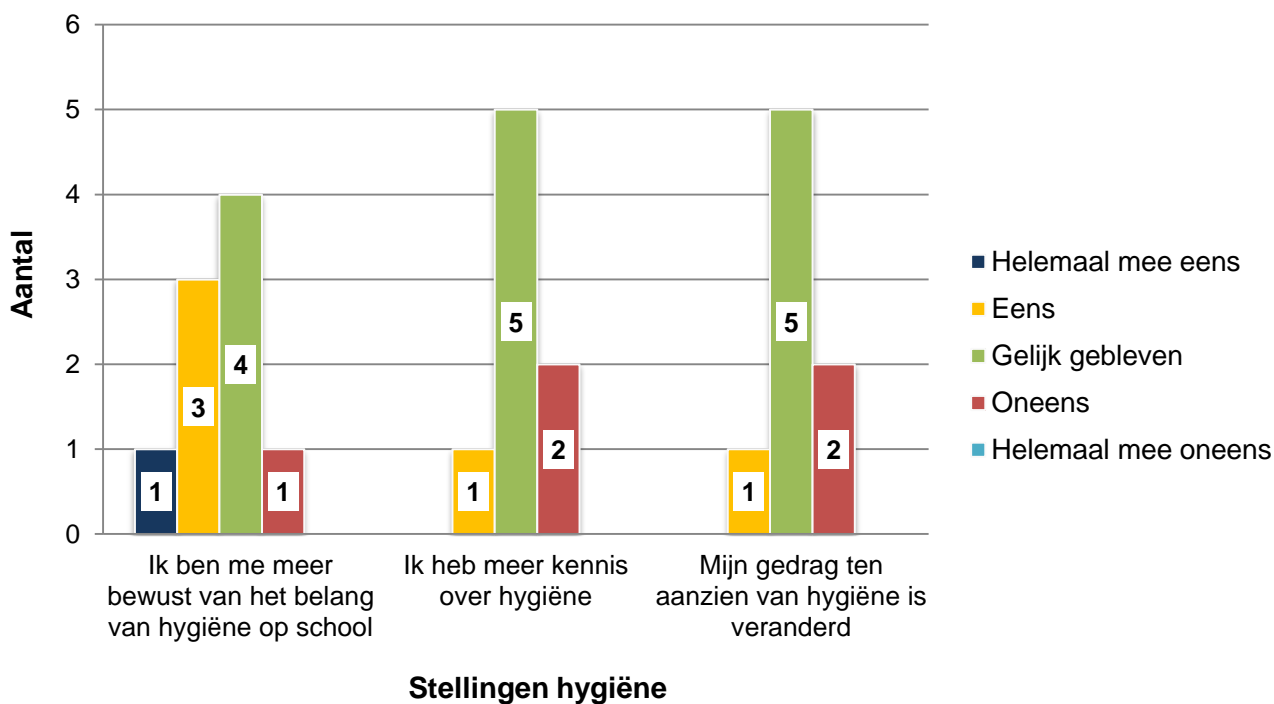

	Waar	Niet waar	Niet van toepassing	Opmerking
Ik zet vaker een raam open	4	5	-	
Ik maak meer gebruik van mechanische ventilatie	1	4	3	1 vragenlijst bevatte een dubbel antwoord

Mijn gedrag ten aanzien van ventilatie is op een andere manier veranderd, namelijk:

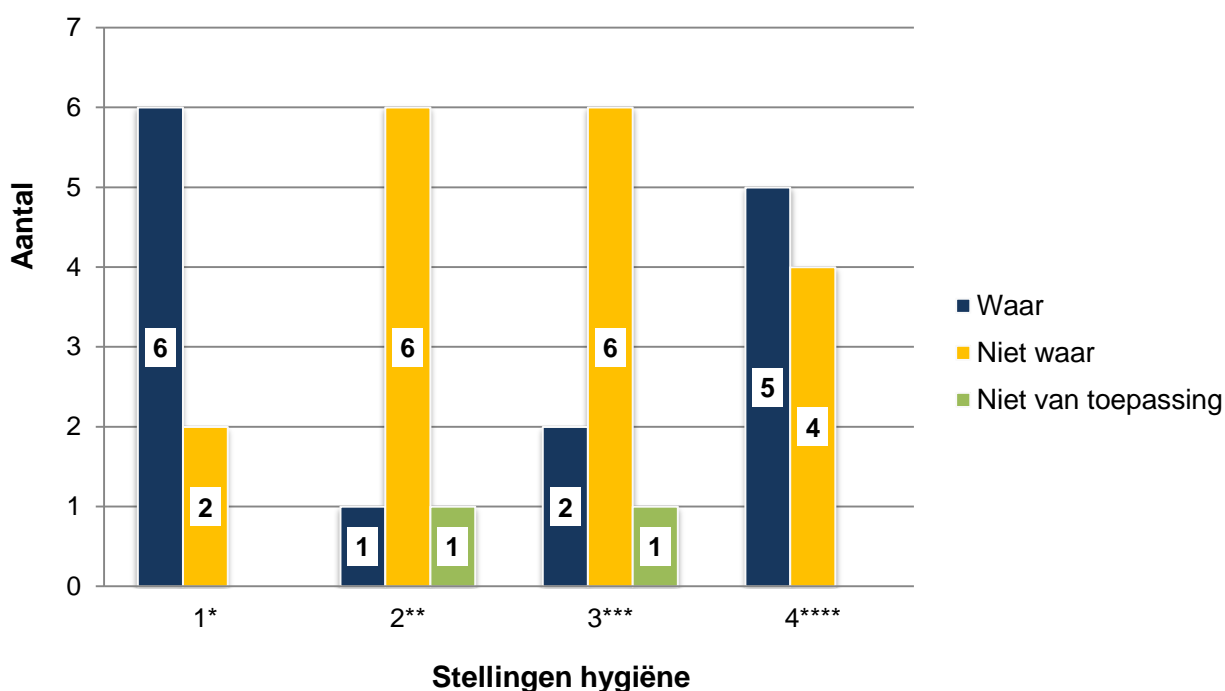
- De filters in het ventilatiesysteem zijn vervangen
- De roosters staan standaard open.
- Ik spreek leerkrachten aan op frisse lokalen

Bewustwording en gedrag hygiëne

	Helemaal mee eens	Eens	Gelijk gebleven	Oneens	Helemaal mee oneens	Opmerking
Ik ben me meer bewust van het belang van hygiëne op school	1	3	4	1	-	
Ik heb meer kennis over hygiëne	-	1	5	2	-	1 vragenlijst bevatte een dubbel antwoord
Mijn gedrag ten aanzien van hygiëne is veranderd	-	1	5	2	-	1 vragenlijst bevatte een dubbel antwoord

Gedrag hygiëne

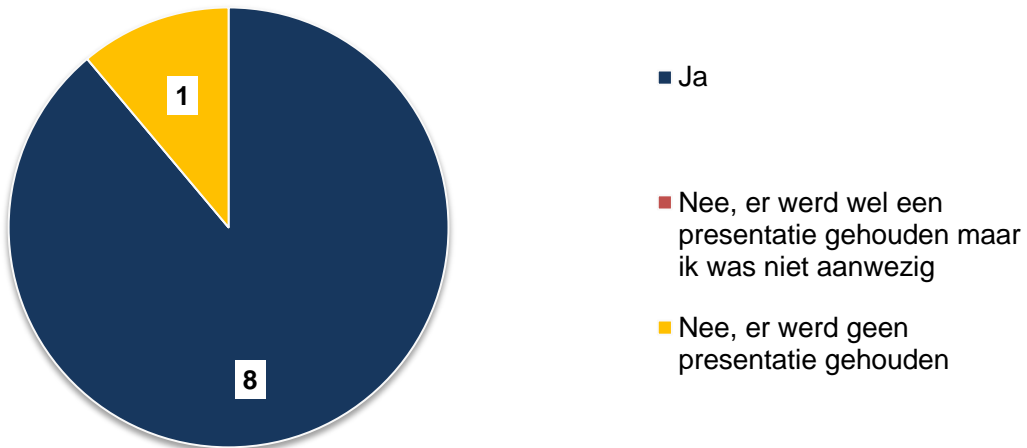
- * Ik wijs de kinderen vaker op het belang van handen wassen na het toiletbezoek
 ** Ik wijs de kinderen er vaker op dat ze hun eten voor het overblijven in de koelkast moeten bewaren.
 *** Ik gebruik nu handschoenen bij bloedcontact, bijvoorbeeld bij het plakken van pleisters en verbinden van wonden.
 **** Ik wijs de kinderen er vaker op dat ze een zakdoek moeten gebruiken bij het hoesten of niezen.

	Waar	Niet waar	Niet van toepassing	Opmerking
Ik wijs de kinderen vaker op het belang van handen wassen na het toiletbezoek	6	2	-	1 vragenlijst bevatte een dubbel antwoord
Ik wijs de kinderen er vaker op dat ze hun eten voor het overblijven in de koelkast moeten bewaren	1	6	1	1 vragenlijst bevatte een dubbel antwoord
Ik gebruik nu handschoenen bij bloedcontact, bijvoorbeeld bij het plakken van pleisters en verbinden van wonden.	2	6	1	
Ik wijs de kinderen er vaker op dat ze een zakdoek moeten gebruiken bij het hoesten of niezen	5	4	-	

Mijn gedrag ten aanzien van hygiëne is op een andere manier veranderd, namelijk:

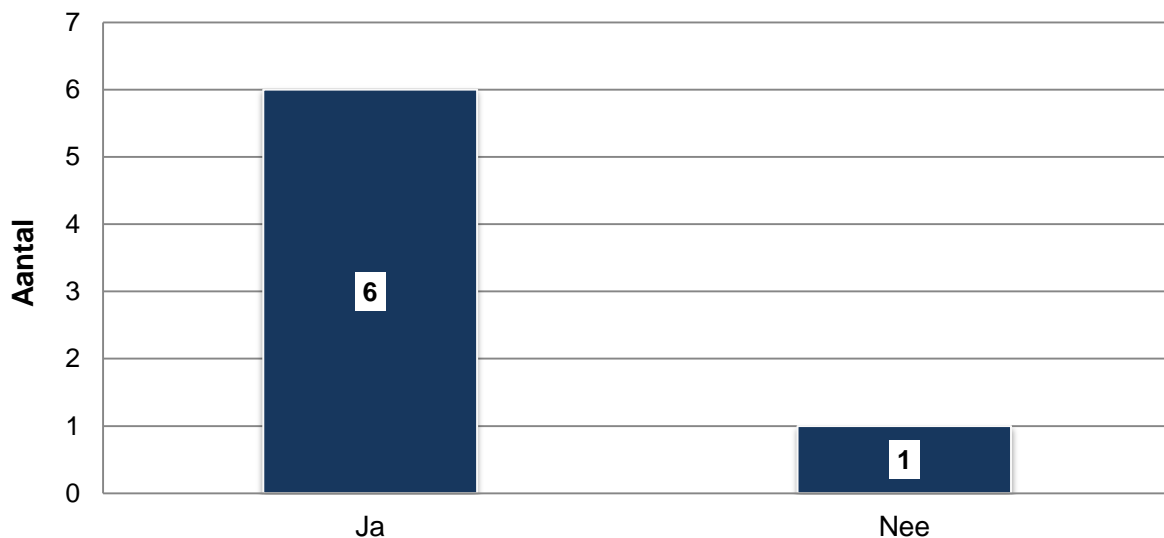
- Handzeep in toiletten voor leerlingen

Was u aanwezig bij de presentatie?

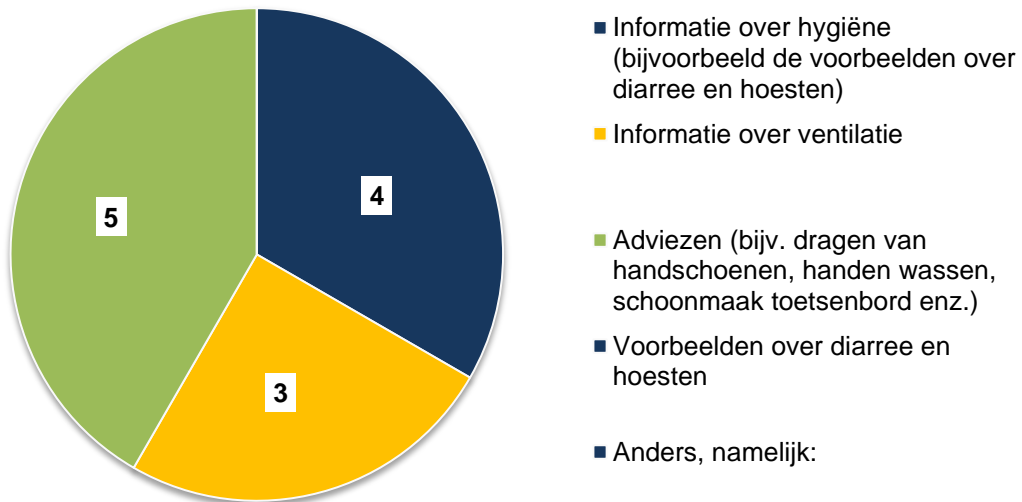
	Ja	Nee, er werd wel een presentatie gehouden maar ik was niet aanwezig	Nee, er werd geen presentatie gehouden
Was u aanwezig bij de presentatie?	8	-	1

Vond u de presentatie aan het eind van de dag nuttig?

	Ja	Nee	Opmerking
Vond u de presentatie aan het eind van de dag nuttig?	6	1	1 vragenlijst bevatte een dubbel antwoord

Wat vond u nuttig aan de presentatie?

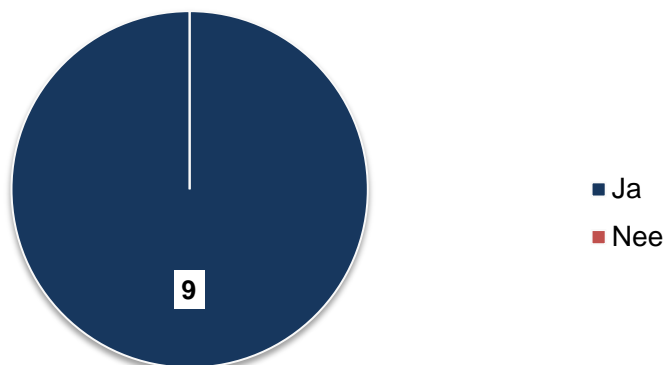

	Informatie over hygiëne (bijvoorbeeld de voorbeelden over diarree en hoesten)	Informatie over ventilatie	Adviezen (bijv. dragen van handschoenen, handen wassen, schoonmaak toetsenbord enz.)	Voorbeelden over diarree en hoesten	Anders, namelijk:
Wat vond u nuttig aan de presentatie?	4	3	5	-	-

Waarom vond u de presentatie niet nuttig?

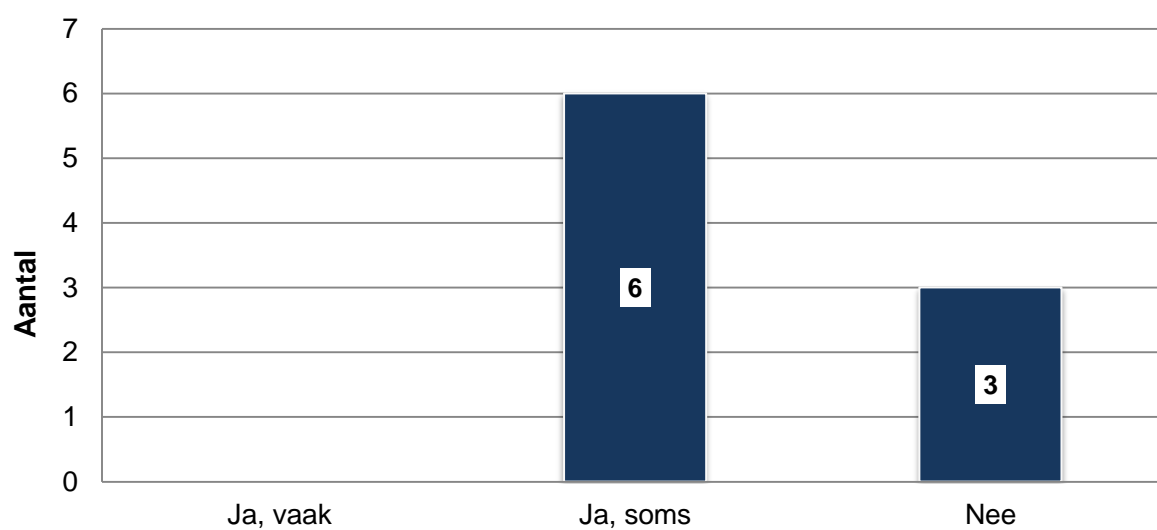
- Er was weinig nieuws te melden, ik vond het een herhaling van zetten. Alle leerkrachten zijn BHV-gecertificeerd bijvoorbeeld dus weten echt wel een en ander. Ook de ARBO is hier goed op de rit,. De presentatie had geen toegevoegde waarde.
- Het was een goede bewustwording. Hygiëne is weer besproken.

Bent u bekend met de informatiemap van Gezond en Fris die is achtergelaten op school?

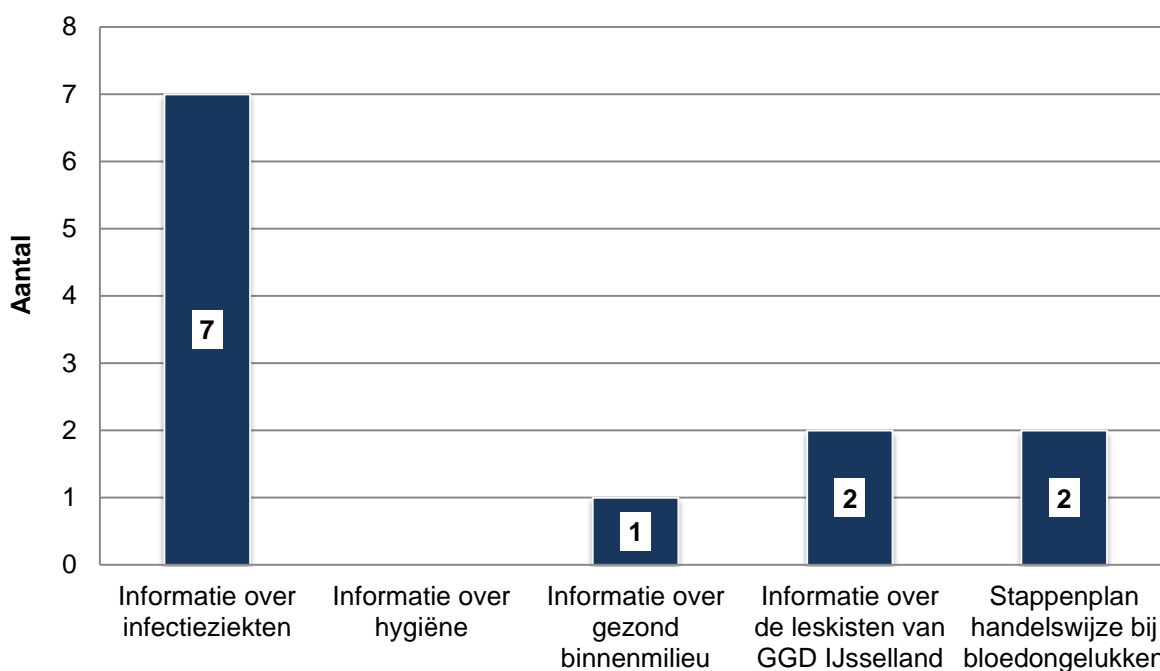
	Ja	Nee
Bent u bekend met de informatiemap van Gezond en Fris die is achtergelaten op school?	9	-

Maakt u gebruik van de informatiemap van Gezond en Fris?

	Ja, vaak	Ja, soms	Nee
Maakt u gebruik van de informatiemap van Gezond en Fris?	-	6	3

Van welke informatie in de map maakt u wel eens gebruik?

	Informatie over infectieziekten	Informatie over hygiëne	Informatie over gezond binnenmilieu	Informatie over de leskisten van GGD IJsselland	Stappenplan handelswijze bij bloedongelukken	Anders, namelijk	Opmerking
Van welke informatie in de map maakt u wel eens gebruik?	7	-	1	2	2	-	Bij 1 vragenlijst is er 'nee' ingevuld bij de vorige vraag maar bij deze vraag is wel 'informatie over infectieziekten' ingevuld.

	Ja	Nee	Weet ik niet
De school maakte voor het bezoek Gezond en Fris al gebruik van plasstickers	3	6	-
De school maakt na het bezoek Gezond en Fris gebruik van plasstickers	1	6	-
De school maakte voor het bezoek Gezond en Fris al gebruik van pictogrammen over handen wassen	2	7	-
De school maakt na het bezoek Gezond en Fris gebruik van pictogrammen over handen wassen	1	6	-

Heeft u nog opmerkingen of tips?

- Zorg dat het niet bij een presentatie blijft, maar stel mensen/middelen beschikbaar om de verbeterpunten aan te pakken.

Bijlage 2: Vragenlijst

Introductie vragenlijst Gezond en Fris

Het afgelopen jaar is uw school bezocht door de GGD voor Gezond en Fris. Tijdens dit bezoek heeft er een gesprek plaatsgevonden met de directeur, is er een inspectieronde door de school gedaan en zijn er korte gesprekken geweest met leerkrachten. In de meeste gevallen werd dit bezoek afgesloten met een presentatie door de GGD-medewerker met daarin adviezen ten aanzien van hygiëne en ventilatie.

In deze vragenlijst worden vragen gesteld over de invloed van dit bezoek op uw bewustwording en gedrag ten aanzien van hygiëne en ventilatie. Daarnaast worden er enkele vragen gesteld over de materialen die uw school ontvangen heeft van de GGD en die horen bij de methode Gezond en Fris.

Het invullen van de vragenlijst zal ongeveer 10 minuten duren.

Algemene vragen

Naam school	
Plaats	
Datum	
Wat is uw functie?	
☐	(adjunct) Directeur
☐	Leerkracht
☐	Anders, namelijk:

Bewustwording & Gedrag

- Geef aan in hoeverre de volgende stellingen op u van toepassing zijn. Het gaat hierbij om de situatie **na** het bezoek van de GGD-medewerker voor Gezond en Fris.

	Helemaal mee eens	Eens	Gelijk gebleven	Oneens	Helemaal mee oneens
Ik ben me meer bewust van het belang van ventileren en luchten	☐	☐	☐	☐	☐
Ik heb meer kennis over ventileren en luchten in school	☐	☐	☐	☐	☐
Mijn gedrag ten aanzien van ventilatie is veranderd	☐	☐	☐	☐	☐

	Waar	Niet waar	Niet van toepassing
Ik zet vaker een raam open	☐	☐	☐
Ik maak meer gebruik van mechanische ventilatie	☐	☐	☐

Mijn gedrag ten aanzien van ventilatie is op een andere manier veranderd, namelijk:	
---	--

Helemaal mee eens	Eens	Gelijk gebleven	Oneens	Helemaal mee
-------------------	------	-----------------	--------	--------------

					oneens
Ik ben me meer bewust van het belang van hygiëne op school	☐	☐	☐	☐	☐
Ik heb meer kennis over hygiëne	☐	☐	☐	☐	☐
Mijn gedrag ten aanzien van hygiëne is veranderd	☐	☐	☐	☐	☐

	Waar	Niet waar	Niet van toepassing
Ik wijs de kinderen vaker op het belang van handen wassen na het toiletbezoek	☐	☐	☐
Ik wijs de kinderen er vaker op dat ze hun eten voor het overblijven in de koelkast moeten bewaren	☐	☐	☐
Ik gebruik nu handschoenen bij bloedcontact, bijvoorbeeld bij het plakken van pleisters en verbinden van wonden.	☐	☐	☐
Ik wijs de kinderen er vaker op dat ze een zakdoek moeten gebruiken bij het hoesten of niezen	☐	☐	☐

Mijn gedrag ten aanzien van hygiëne is op een andere manier veranderd, namelijk:	
--	--

Materialen

1. Was u aanwezig bij de presentatie?	
☐	Ja → <i>ga door naar vraag 2</i>
☐	Nee, er werd wel een presentatie gehouden maar ik was niet aanwezig → <i>ga door naar vraag 5</i>
☐	Nee, er werd geen presentatie gehouden → <i>ga door naar vraag 5</i>

2. Vond u de presentatie aan het eind van de dag nuttig?	
☐	Ja → <i>ga door naar vraag 3</i>
☐	Nee → <i>ga door naar vraag 4</i>

3. Wat vond u nuttig aan de presentatie? (meerdere antwoorden mogelijk) → <i>ga na deze vraag door naar vraag 5</i>	
☐	Informatie over hygiëne (bijvoorbeeld de voorbeelden over diarree en hoesten)
☐	Informatie over ventilatie
☐	Adviezen (bijv. dragen van handschoenen, handen wassen, schoonmaak toetsenbord enz.)
☐	Voorbeelden over diarree en hoesten
☐	Anders, namelijk:

4. Waarom vond u de presentatie niet nuttig?

--

5. Bent u bekend met de informatiemap van Gezond en Fris die is achtergelaten op school?

☐	Ja → <i>ga door naar vraag 6</i>
☐	Nee → <i>ga door naar vraag 8</i>

6. Maakt u gebruik van de informatiemap van Gezond en Fris?

☐	Ja, vaak → <i>ga door naar vraag 7</i>
☐	Ja, soms → <i>ga door naar vraag 7</i>
☐	Nee → <i>ga door naar vraag 8</i>

7. Van welke informatie in de map maakt u wel eens gebruik? (*meerdere antwoorden mogelijk*)

☐	Informatie over infectieziekten
☐	Informatie over hygiëne
☐	Informatie over gezond binnenmilieu
☐	Informatie over de leskisten van GGD IJsselland
☐	Stappenplan handelswijze bij bloedongelukken
☐	Anders, namelijk:

8. De school maakte **voor** het bezoek Gezond en Fris al gebruik van plasdickers

☐	Ja
☐	Nee
☐	Weet ik niet

9. De school maakt **na** het bezoek Gezond en Fris gebruik van plasdickers

☐	Ja
☐	Nee
☐	Weet ik niet

10. De school maakte **voor** het bezoek Gezond en Fris al gebruik van pictogrammen over handen wassen

☐	Ja
☐	Nee
☐	Weet ik niet

11. De school maakt **na** het bezoek Gezond en Fris gebruik van pictogrammen over handen wassen

☐	Ja
☐	Nee
☐	Weet ik niet

12. Heeft u nog opmerkingen of tips?

Bedankt voor het invullen van de vragenlijst. U kunt de vragenlijst ingevuld terugmailen naar Leandra Schaapman (l.schaapman@ggdijsselland.nl).

Heeft u de vragenlijst uitgeprint en op papier ingevuld dan kunt u de vragenlijst opsturen naar GGD IJsselland t.a.v. Leandra Schaapman, Zeven Alleetjes 1, 8011 CV Zwolle